

مدیریت زمان در کلاسهای چند پایه (اقدام پژوهی)

علی رحمانی

کارشناس ارشد مدیریت آموزشی - دبیر آموزش و پرورش شهرستان گچساران

چکیده

کلاسهای چند پایه با چالش ها و محدودیت هایی در اداره و تدریس مواجه هستند. یکی از مشکلات اساسی اکثر معلمان در این کلاس ها این است که اظهار می دارند با کمبود وقت مواجه هستیم، بنابراین هدف پژوهش حاضر چگونگی مدیریت زمان تدریس جهت استفاده بهینه از زمان با استفاده از طرح همیار معلم است. در این پژوهش از روش توصیفی که جنبه‌ی عینی، واقعی و وصف نگاری دارد استفاده شده است. جهت تجزیه و تحلیل وضع موجود و وضع مطلوب از شاخص‌های آمار توصیفی از قبیل جدول فراوانی، درصد و نمودار نمرات دانش آموزان و پرسشنامه بهره گرفته شده است. براساس نتایج بدست آمده با اجرای طرح همیار معلم، علاوه بر افزایش زمان فعال آموزش در مدارس چندپایه که از دغدغه های اصلی معلمان چند پایه است، رفع مشکل بودجه بندی دروس، بروز اندیشه های نو، استعدادهای پنهان و ابراز خلاقیت های نهفته دانش آموزان مرتفع گشته و دانش آموزان علاوه بر یادگیری مطالب درسی از نظر رفتاری و پرورشی نیز به سطح قابل قبولی ارتقاء یافته اند. ارتقاء سطح ارزیابی دانش آموزان کلاس بر اساس امتحانات آخر سال اعتبار و اثر بخشی استفاده از این طرح را نشان می دهد.

واژه‌های کلیدی: کلاس چند پایه، همیار معلم، دانش آموزان.

۱- مقدمه

در نظام آموزشی کشور ما، وجود کلاس‌های چند پایه واقعیتهای اجتناب ناپذیر است. شرایط سخت محیطی، کمبود جمعیت دانش آموزی، کمبود نیروی انسانی فضای آموزشی، مهاجرت طبیعی یا اجباری و وجود مشکلات و مسایل متعدد مالی و اقتصادی از عواملی هستند که امکان تشکیل واحد آموزشی را با کلاس‌های تک پایه محدود می‌سازند. تدریس چند پایه به نوعی از تدریس در آموزش ابتدایی اطلاق می‌شود که در آن دانش آموزان چند پایه در یک کلاس توسط یک معلم آموزش داده می‌شوند (ایان برچ، ترجمه جعفری، ۱۳۳۱). در نقاط مختلف دنیا نام‌های متفاوتی از جمله تدریس کلاس چند سطحی، کلاس مرکب، کلاس تلفیقی و تدریس نیمه بر آن نهاده اند (مکوسانا و کاپیسا، ترجمه آقازاده، ۱۳۸۶).

منظور از کلاسهای چندپایه، کلاس‌هایی است که در تمام طول سال تحصیلی، دانش آموزانی که از نظر سن، توانایی، مهارت و هم‌چنین پایه تحصیلی متفاوت هستند، همه در یک اتاق و توسط یک معلم آموزش می‌بینند (مرادی، بیگدلی، ۱۳۹۵، ص ۲۱).

در حال حاضر کلاس‌های چندپایه در کشور با توجه به تغییرات جمعیتی، رو به افزایش است. اگر زمانی صحبت از کلاس چندپایه به میان می‌آمد، بلافاصله کلمه‌ی سرباز معلم یا معلم کم تجربه در ذهن تداعی می‌شد؛ چون این گونه کلاس‌ها در دورافتاده‌ترین روستاها و با دانش آموزان بسیار کم دایر می‌شد. اکنون اگر نیم‌نگاهی به آمار دانش آموزان و تعداد کلاس‌ها در روستاها، حتی روستاهای پرجمعیت نزدیک شهرها بیندازیم، می‌بینیم که در بیشتر این روستاها، کلاس‌ها به صورت دو یا سه پایه دایر می‌شوند. این کلاس‌ها در حال افزایش است و تعداد بیشتری از دانش آموزان با این سیستم آموزشی، آموزش می‌بینند (رتوف ضیایی، ۱۳۶۰).

آمارهای موجود نشان می‌دهد تقریباً تمام معلمان کلاس‌های چند پایه براساس امتیاز فرم سازماندهی، جهت مزایای بیشتر، این مدارس را با تمام سختی‌های آن انتخاب می‌کنند و یا به ناچار به این‌گونه کلاس‌ها فرستاده می‌شوند. هیچ کدام از آنها براساس علایق یا داشتن تجربه در اداره کلاس‌های چند پایه روانه این‌گونه مدارس نمی‌شوند؛ اما شواهد نشان می‌دهد وقتی وارد کلاس می‌شوند، دچار سردرگمی و یأس و ناامیدی می‌شوند؛ و در اداره و کنترل کلاس عاجز هستند؛ زیرا تدریس در این کلاسهای چند پایه، مسایل و مشکلات متفاوتی مربوط به خود را دارد که این مشکلات تأثیر بسیاری بر فعالیت‌های آموزشی و چگونگی به ثمر رسیدن آن دارد.

در پژوهش‌های صورت گرفته محمدی (۱۳۷۹)؛ عصاره و حسینی (۱۳۹۲)؛ رتوف ضیایی (۱۳۶۰) به این نکته اشاره شده‌است که کلاس‌های چند پایه به بازنگری و توجهی جدی از سوی معلمان و دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت نیاز دارد. بیشتر نتایج به مشکل کمبود وقت و افت تحصیلی دانش‌آموزان شان در این کلاس‌ها اشاره داشته‌اند و برای برطرف شدن مشکل به فعال بودن و مسئولیت پذیری دانش آموزان در فرایند یاددهی-یادگیری داشته و شیوه‌های یادگیری گروهی و پژوهش محور و همچنین یاری‌رسانی دانش آموزانی که دارای ظرفیت‌های علمی قابل قبولی در کلاس درس می‌باشند به امر یاددهی-یادگیری و کمک آنان به سایر دانش آموزان هم‌گروه توجه ویژه داشته‌اند که در پایان به تغییرات شگرفی در نگرش و بازخورد دانش‌آموزان دست یافته بودند.

من نیز در این اقدام پژوهی سعی کرده‌ام جهت ارتقاء سطح علمی دانش‌آموزان و ایجاد نشاط و انگیزه و اعتماد به نفس در دانش‌آموزان و آموزش شیوه‌های مشارکتی در تدریس با استفاده از تجربیات خود در زمینه استفاده از طرح ابلاغی «همیار معلم» توسط وزرات آموزش و پرورش در مقطع متوسطه، ضمن افزایش وقت مفید آموزش بتوان از دانش‌آموزان فعال و کوشا برای پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تلاشگر استفاده کرد.

۲- بیان مسأله

در آغاز سال تحصیلی، بدون گذراندن هیچ دوره ای با دنیایی از سوالات مختلف که ذهنم را درگیر کرده بودند در مدرسه حاضر شدم. یکی از موانع مهم در سر کار سوال های دانش آموزان پایه های مختلف بود که از گوشه و کنار کلاس در مورد درس های مختلف پرسیده می شدند و من باید به همه ی آنها جواب می دادم یا حد اقل آنها را راهنمایی می کردم و مجبور بودم در هر لحظه از طرفی به طرف دیگر بروم. با وجود سعی وتلاش فراوان و مطالعه زیاد و حتی داشتن طرح درس نمی توانستم آنچه را می خواهم در کلاس پیاده کنم. کلافه و سر در گم شده بودم. باتوجه به حجم کتب درسی و مدت زمانی که به امر فرایند یاددهی و تدریس درمدرسه می پرداختم، فرصت کافی جهت بازشناسی و یادآوری مطالب آموخته شده از طریق تمرین و تکرار ارزشیابی های مستمر وجود نداشت. برگزاری آزمون ها هم در کلاس نیز وقت گیر بود و هنگام برگزاری آزمون از یک پایه، پایه های دیگر باید منتظر اتمام آزمون می شدند و یا جهت جلوگیری از سرو صدا و مزاحم نشدن برای بقیه کلاس ها به یک نقاشی ساده ویا املاء های تکراری که دانش آموزان دیگر خسته شده بودند آنها را سرگرم می کردم؛ که این موضوع باعث از دست دادن و هدر رفتن وقت زیادی در کلاس می شد در چند درس هم مقدار کمی از بودجه بندی کتاب های مختلف عقب افتاده بودم. دروس مهمی چون هنر، ورزش، انشا، تفکر و پژوهش و کار و فناوری به ندرت مورد توجه قرار می گرفتند. این وضعیت واقعاً برای من رنج آور بود و زمینه بروز پرخاشگری های دانش آموزان در اوقات بیکاری را فراهم می کرد که خود مشکلات را دوچندان می کرد و بایست مقداری از وقت آموزش را هم جهت رسیدگی به شکایات متعدد دانش آموزان و حل و فصل مشلات انضباطی آنان هزینه می کردم. انجام برخی تشویق ها و وضع مقررات نیز تغییر چندانی در بهبود وضعیت نداشت. بر اساس وظیفه ی خطیر الهی و تعهد شغلی خود و احساس مسئولیتی که در برابر دانش آموزانم داشتم، تصمیم گرفتم برای استفاده مفید از وقت های آزاد دانش آموزان و بهبود یاددهی - یادگیری چاره ای بیاندیشم. انگیزه ی من به عنوان آموزگار این بود که با استعانت از خداوند متعال و استفاده از نقطه نظرات همکاران، به بررسی موانع ایجاد شده پرداخته و هم چنین با بهره مندی از روش های گوناگون، تجربیات و راه کارهای ابتکاری، علاوه بر افزایش آگاهی خود در زمینه مدیریت کلاس چند پایه، مهارت هایی را در رابطه با این موضوع مهم کسب کنم مسأله ای که برایم مطرح می شد این بود؛ با توجه به محور بودن دانش آموزان در فعالیت های کلاس، در راستای هدف این اقدام پژوهی چه راه کارهای عملی را می توان ارائه نمود تا بتوانم روش ها و طرح های مناسبی را جهت استفاده بهینه از وقت آموزشی و حل مشکلات بوجود آمده فراهم نمایم؟ بنابراین، در تحقیق حاضر در پی آن بودم تا با استفاده از ابزار معتبر علمی به جمع آوری داده های لازم با هدف شناسایی عوامل مؤثر بر ایجاد مسأله و دست یابی به راه حل های مورد نیاز برای حل آن پرداخته تا پس از انتخاب و اعتبار بخشی مناسب، به اجرای آن ها بپردازم.

۳- اهداف

در این اقدام پژوهی به ترتیب هدف کلی و اهداف اختصاصی زیر مد نظر بوده است.

الف: هدف کلی:

مدیریت و جلوگیری از هدر رفت زمان مفید آموزشی برای بهبود یادگیری دانش آموزان از طریق همیار معلم.

ب: اهداف اختصاصی:

طبیعتاً علاوه بر هدف اصلی، اهداف دیگری نیز در این پژوهش قابل بررسی است؛ برخی از این اهداف به شرح ذیل می باشد:

- ✓ ارتقاء وضعیت دانش آموزان ضعیف به وضع مطلوب، به گونه ای که بتوانند هم سطح دانش آموزان دیگر در فعالیت های یادگیری به نتیجه ی مطلوب برسند.
- ✓ در گیر کردن و مشارکت دانش آموزان در امر آموزش.

- ✓ تعامل بهتر و بیشتر دانش‌آموزان با یکدیگر در راستای اهداف مشخص و در نهایت ارتقای تحصیلی به جای اتلاف وقت.
- ✓ کاهش حجم کاری، کلاسی و درسی معلم و استفاده بهینه از زمان آموزشی جهت هدایت و راهنمایی دانش‌آموزان.
- ✓ جلوگیری از افت تحصیلی دانش‌آموزان بخصوص دانش‌آموزان ضعیف.
- ✓ تقویت نگرش انسانی و احساس مسولیت نسبت به سرنوشت دیگر دانش‌آموزان.
- ✓ استفاده از معلم یاران در شناسایی مشکلات علمی و تحصیلی و کمک به رفع آن‌ها در آموزشگاه.

۴- توصیف وضعیت موجود (شواهد ۱)

به منظور گردآوری داده‌ها جهت توصیف وضع موجود، از شاخص‌های کیفی و کمی استفاده شده‌است که داده‌های به دست آمده از آن، به اقدام‌پژوه در پی بردن به انتخاب راه حل مناسب جهت حل مشکل یاری رساند.

الف) شاخص‌های کیفی وضع موجود

هر هفته با شروع کلاس‌ها ضمن دادن تذکرات و وضع قوانین برای مدرسه و حتی تعیین تکالیف سنگین درسی برخلاف میل واراده برای اینکه بتوانم در دانش‌آموزان تغییری ایجاد کنم باز هم رفتارهای متفاوت و رنج‌آوری از دانش‌آموزان مشاهده کردم:

۱. تعدادی از دانش‌آموزان در کلاس اصلاً مشارکت فعال نداشتند و تمرینات عملی را انجام نمی‌دادند و حالت خواب‌آلود و کسل بودند.
۲. بسیاری از دانش‌آموزان مجبور بودند ساعاتی از روز را ساکت و بی‌هدف در گوشه‌ای از کلاس سپری کنند تا معلم بتواند به گروه دیگری از دانش‌آموزان تدریس نماید و یا از آنها خواسته می‌شود به روخوانی مطالب کتاب یا فعالیت دیگری بپردازند.
۳. شلوغی‌های فراوانی دانش‌آموزان در اوقات تدریس یک پایه دیگر، درگیری‌های دانش‌آموزی، شکایات فراوان دانش‌آموزان از همدیگر موارد دیگری بود که به مشکلات می‌افزود.
۴. کسب نتیجه‌ی ضعیف در امتحانات ارزشیابی و پیشرفت تحصیلی و یا بازدیدهای آموزشی مجموعه مجتمع و راهبران آموزشی منطقه.
۵. نداشتن نگرش مثبت نسبت به زمان با توجه به صحبت‌های فراوانی که برای دانش‌آموزان انجام داده بودم هرروز نسبت به این مقوله مهم بی‌تفاوت می‌شدند.
۶. هر چند برنامه کلاسی در مدرسه تهیه شده بود ولی بیشتر مواقع تدریس یک درس در یک پایه باعث می‌شد پایه‌های دیگر وقت خود را به مرور درس‌های گذشته و یا نوشتن املا و کشیدن یک نقاشی ساده سپری کنند که این خود باعث می‌شد یک کتاب از نظر بودجه بندی عقب بیفتد و حتی تا هفته دیگر تدریس نشود که باعث می‌شد این دروس به حاشیه بروند و در نظر دانش‌آموزان کم‌اهمیت جلوه کند.

ب) شاخص‌های کمی وضع موجود:

برای تبیین وضع موجود می‌توان از اعداد و ارقام نیز استفاده کرد که در این بخش در قالب شاخص‌های کمی به شرح زیر ارائه می‌گردد.

استفاده از روش مشاهده مستقیم

اقدام‌پژوه با استفاده از روش مشاهده‌ی مستقیم به بررسی برهه‌های آزمون‌های برگزار شده و ارزیابی‌های انجام گرفته در طول سه ماه اول دانش‌آموزان پرداخت. نمرات آزمون‌های برگزار شده در سه ماه نخست در دو جدول زیر جداگانه وارد شد.

جدول ۱: جدول نمرات ارزیابی دانش‌آموزان در سه ماه اول سال تحصیلی ۹۵-۹۶

جدول ارزیابی دانش‌آموزان در سه ماه اول سال تحصیلی					
ارزیابی	خیلی خوب	خوب	قابل قبول	نیاز به تلاش	جمع
قرآن	۲	۲	۳	۵	۱۲
هدیه	۳	۱	۲	۶	۱۲
فارسی	۲	۴	۴	۲	۱۲
ریاضی	۲	۱	۱	۸	۱۲
مطالعات	۳	۳	۱	۵	۱۲
املا و انشاء	۲	۴	۲	۴	۱۲
هدیه	۳	۱	۲	۶	۱۲
علوم	۲	۱	۳	۶	۱۲

جدول شماره یک نشان می‌دهد که نسبت به آمار دانش‌آموزان در دروس فارسی و املاء، نمرات دانش‌آموزان از وضعیت تقریباً مطلوبی و بقیه درس‌ها وضعیت دانش‌آموزان (نیاز به تلاش) در حد نگران‌کننده ای قرار دارند که این مسأله کاهش افت تحصیلی نمرات دانش‌آموزان ناشی از عوامل متعدد و نامعلوم را تأیید می‌کند.

جدول ۲: جدول فراوانی ارزیابی کل دانش‌آموزان در دروس مختلف

جدول فراوانی ارزیابی کل دانش‌آموزان در دروس مختلف					
ارزیابی	خیلی خوب	خوب	قابل قبول	نیاز به تلاش	کل دروس*
فراوانی	۱۹	۱۷	۱۸	۴۲	۹۶
درصد	۱۹/۷۹	۱۷/۷	۱۸/۷۵	۴۳/۷۵	۱۰۰٪

*منظور تعداد سطح ارزیابی تمام دانش‌آموزان در تمام دروس می‌باشد.

جدول شماره دو ارزیابی توصیفی دانش‌آموزان در کل دروس است. با توجه به نتایج به دست آمده ۴۳/۷۵ درصد دانش‌آموزان کلاس در کلیه دروس نیاز به تلاش را نشان می‌دهد.

جدول ارزیابی نمرات دانش‌آموزان بسیار ناخوشایند به نظر می‌آید، به همین دلیل برای رهای از مشکلات بالا و رسیدن به یک وضع مطلوب برای بهبود وضع آموزشی دانش‌آموزان تصمیم گرفتیم که در سال تحصیلی ۹۵-۹۶ با انجام اقدام پژوهی بتوانیم دنبال چاره جویی باشیم.

۵- جمع آوری اطلاعات (شواهد ۱)

برای انتخاب راه‌حل‌ها و نیز کسب اعتبار بیشتر در این زمینه با همکاران خود در آموزشگاه و سایر مدارس، مشورت کرد. به طور تبادل تجربه با همکاران و همچنین نتایج مطالعه و تحقیقات انجام شده و جمع‌بندی آنها، موارد زیر پیشنهاد گردید که عبارتند از:

برخی همکاران بر شیوه آموزش غالب در کلاس های چندپایه یعنی «آموزش محوری» عقیده داشتند که بر اساس روال عادی بیشتر بر دروس علوم و ریاضی و فارسی تکیه داشته باشم و خود دانش آموزان درس های دیگر را مرور خواهند کرد. برخی از همکاران کمک اولیا را مطرح نمودند که در درس املا و سوالات کتاب درسی آنها می تواند کمک کار معلم باشند که طی تحقیقات انجام گرفته با توجه به بافت روستایی اولیاء کشاورز بودند و بعضی از والدین هم سواد کافی نداشتند. همکار دیگر با سابقه ۲۵ سال تنظیم زمان استراحت را پیشنهاد داد که با توجه به اینکه در مدارس ابتدایی بعد از هر ۴۵ دقیقه آموزش، ۱۵ دقیقه برای استراحت برنامه ریزی شده است که هر کلاس در طول روز ۳ بار از فرصت استراحت استفاده می کند. اگر زمان استراحت طوری تنظیم شود که دانش آموزان به طور متناوب از این فرصت بهره گیرند، به میزان قابل ملاحظه ای در زمان صرفه جویی خواهد شد.

برای اطلاع از نظرات معلمان ابتدایی در این زمینه، با یکی دیگر از دوستانم که در رشته ی آموزش ابتدایی مشغول به تدریس بودند، مشورت کردم برعادی بودن افت تحصیلی در کلاس چندپایه اشاره نمود. ایشان نیز گفتند که با این مسأله در کلاس خود مواجه شده اند ولی با توجه به تغییر رویکرد آموزش و پرورش در کشور و عدم مردودی، معتقد بودند افت تحصیلی دانش آموزان یک پایه که شایستگی ارتقاء به پایه بالاتر را ندارند امروزه امری عادی است.

با مراجعه به مجلات و اینترنت و بخشنامه های وزارت آموزش و پرورش به بخشنامه ای برخورد کردم تحت عنوان «همیار معلم» که توسط وزارت برای مقاطع متوسطه ابلاغ شده بود به نظر طرح جالبی بود و با همکاران مشورت کردم هر چند برخی همکاران آن را برای یک دانش آموز ابتدایی غیر قابل تصور ارزیابی کردند. برخی دیگر از همکاران عدم مهارت کافی کلاس داری و تدریس دانش آموز ابتدایی و یا عدم پذیرش رسمی و جدی دانش آموزان همیار از سوی دانش آموزان دیگر و حتی تسویه حساب های شخصی را از موانع اجرای طرح بیان کردند. اما من تصمیم خود را گرفته بودم و با خود گفتم چه بهتر که از خود دانش آموزان در فراگیری دانششان، کمک بگیریم. تا هم فعالیت های بی هدف آنان هدفدار شود و جهت یابد و هم اینکه خود نیز وقت کافی برای آموزش داشته باشم؛ بنابراین موضوع را با دانش آموزان و مدیر مدرسه در میان نهادم که با استقبال آنها روبرو شد.

۶- پیشینه پژوهش

در بسیاری از مناطق کشور، به ویژه مناطق کم جمعیت و برخی روستاها، کلاس های چند پایه در دوره ی ابتدایی برگزار می شود، این کلاسها با چالش ها و محدودیت هایی در اداره و تدریس مواجه هستند. یکی از مشکلات اساسی اکثر معلمان در این کلاس ها این است که اظهار می دارند با کمبود وقت مواجه هستیم. این مسأله کمبود وقت در صدر مسایل کلاس های چندپایه قرار دارد (رئوف ضیایی، ۱۳۶۰).

هم چنین از نظر پژوهشگرانی چون صالحی (۱۳۸۰) و مکوسانا و کاپیسا (۱۳۸۶) معتقدند این کلاسها با مشکلاتی مانند کمبود وقت، کم تجربگی معلمان، نامتناسب بودن ترکیب سنی و جنسی، نداشتن طرح درس توسط معلمان، فضای نامناسب آموزشی، کمبود امکانات و وسایل کمک آموزشی، بی ثباتی نیروی انسانی وافت تحصیلی ... مواجه هستند.

برخی از این چالش ها مربوط به معلمان این مدارس است که بدون آموزش های دانشگاهی و حرفه ای مشغول به تدریس می شوند؛ اما مشکل کمبود زمان، به طور کامل جبران شدنی نیست، ولی افزایش اطلاعات و دانش معلمان این پایه ها تا حدودی می تواند ضعف ها و نواقص را پوشش دهد و به تربیت و آموزش بهتر دانش آموزان این کلاس ها کمک نماید. (مرادی، بیگدلی، ۱۳۹۵، ص ۱۱).

آموزش چندپایه ای، فرصتی را فراهم می کند تا دانش آموزان پایه ی پایین تر از دانش آموزان پایه های بالاتر و بالعکس، که هر یک سطوح سنی متفاوت و توانایی های گوناگون دارند، بتوانند از هم دیگر کمک بگیرند و از اطلاعات هم دیگر استفاده

کنند؛ یا با راهنمایی معلم، از دانش‌آموز پایه بالاتر در فرایند تدریس و یادگیری کمک گرفته شود که با رویکرد روان‌شناسی سازنده‌گرایی مطابقت دارد. سازنده‌گرایان، بر فعال بودن دانش‌آموزان در فرایند یادگیری و نقش هدایت‌گری معلمان تاکید دارند (سیف، علی‌اکبر، ۱۳۸۷).

توماس نیز، عقیده دارد؛ کمک گرفتن از دانش‌آموزان به عنوان همکار معلم یا مشارکت در یادگیری، به آن‌ها کمک می‌کند تا رفتارهای خودراهبری را رشد و توسعه دهند (توماس، ۱۹۹۳، ص ۵۷۸).

با هدایت و راهنمایی معلمان، دانش‌آموزان قوی از نظر علمی (زرنگ) دانش‌آموزان ضعیف کلاس را کمک و تحت پوشش قرار داده و با تمرین، تکرار و مشارکت، آنان را به سطح قابل قبولی ارتقا داده تا آنها به سطح علمی متوسط در کلاس برسند. براساس این طرح معلم با شناخت و سازماندهی دانش‌آموزان کلاس می‌تواند از توانمندی‌های فکری و علمی دانش‌آموزان معدل بالا در جهت تقویت دروس دانش‌آموزان ضعیف استفاده نماید (ملکی، روزنامه رسالت، ۱۳۹۱).

نتایج تحقیقاتی که به وسیله پژوهشگران مختلف انجام شده اند، نشان می‌دهد پیشرفت تحصیلی، درصد قبولی، وضعیت آموزشی کلاس‌های تک پایه بهتر از چندپایه و مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان چندپایه بهتر از تک پایه می‌باشد (عصاره، علیرضا و سیده هاجر حسینی، ۱۳۹۲).

سیفی و همکاران (۱۳۹۲) در تحقیقی با عنوان تاثیر معلم دوم بر پیشرفت و نگرش تحصیلی دریافتند که میانگین نمرات پیشرفت تحصیلی و نگرشی گروه آزمایش و کنترل با یکدیگر تفاوت معنی‌داری دارند که بیانگر اثر بخشی معلم دوم در پیشرفت تحصیلی و نگرش دانش‌آموزان است استفاده از همیار معلم در دو گروه، تفاوت معنی‌داری در پیشرفت تحصیلی و نگرشی دانش‌آموزان در پس‌آزمون مشاهده می‌شود. استفاده از همیار معلم باعث افزایش زمان فعال آموزش می‌شود یادگیری دانش‌آموزان به دلیل تعامل بیشتر با همیار معلم و معلم افزایش می‌یابد.

محمدی (۱۳۷۹) معتقد هستند که عمده‌ترین مشکل کلاس‌های چند پایه ابتدایی مناطق روستایی کلبر، مواجه شدن با کمبود وقت است. در کلاس‌های چندپایه، موقع تدریس معلم به پایه‌های محور، دانش‌آموزان پایه‌های غیر محور، به طور عملی درگیر مسایل آموزشی نمی‌شوند و به تکالیف حاشیه‌ای مانند انجام تکالیف درسی و نقاشی کشیدن می‌پردازند که ارزش یادگیری چندانی ندارد.

در تحقیق وین سنت^۱ براساس یافته‌های این تحقیق، بسیاری از معلمان، دریافته‌اند که دانش‌آموزان از دادن تکالیف و مسئولیت به آن‌ها لذت می‌برند. یکی از تدابیری که برای حاکم کردن انضباط و مدیریت کلاس، به کار برده شده است؛ انتخاب معلم یار است. یعنی از دانش‌آموزان پایه بالاتر.

سعیدی مقدم، (۱۳۸۷) با اجرای اقدام پژوهی خود با عنوان همیار معلم در دبیرستانهای شهرستان ساوجبلاغ، نتیجه آن پایین بودن تعداد کسانی بود که در این درس نمره ی کمتر از ۱۰ گرفته بودند. با اجرای این طرح در کلیه کلاس‌های سال اول شور و نشاط فوق العاده ای در آنها برای انجام فعالیت‌های گروهی و همچنین یادگیری مشارکتی احساس می‌شود.

تحقیقات انجام شده در باره ی همیار معلم در یادگیری نشان می‌دهد که این روش در بهبود پیشرفت تحصیلی و توسعه ی نگارش‌های مهم اجتماعی شاگردان موثر است. روبرت اسلاون که این مجموعه تحقیقات را بررسی و نقد می‌کند معتقد است این روش منجر به تغییر نگرش و در نتیجه افزایش علایق و رعایت احترام در میان شاگردان با زمینه‌های نژادی و قومی

^۱ - Vincent

مختلف، بهبود پذیرش اجتماعی شاگردان عادی توس همکلاسی ها، احساس دوستی بیشتر در میان آنان، افزایش عزت نفس و علاقه مندی به آموزش و موضوعات مورد بحث می شود (توماس، ۱۹۸۷، ص ۴۰).

۷- تجزیه و تحلیل و تفسیر داده ها

با توجه به اطلاعات و شواهدی که از طریق گفتگو و تعامل با سایر همکاران با سابقه تدریس در مدارس چندپایه به عمل آمد، راهکارهای مختلفی را برای حل مشکل بوجود آمده بیان کردند؛ اما معلمان دوره متوسطه که طرح چند سالی است در مدارس متوسطه اجرا شده بود نسبت به اجرای طرح و فواید آن نظر مثبتی داشتند.

یکی از مسایل مهم مدیریتی در مدارس، تفویض اختیار است یعنی دادن برخی از اختیارات به دانش آموزان برای اداره بهتر امور مدرسه می باشد، در کلاس های چند پایه هم معلم می تواند بخشی از وظایف اعم از آموزشی و پرورشی خود را به یکی از معلم یاران هر پایه تفویض نموده و سپس از انجام کار مسئولیت های تفویض شده را بازاریابی، نظارت و بررسی نموده و معلم یاران را نسبت به کاستی های احتمالی راهنمایی نماید. بدین ترتیب ضمن استفاده از وقت، نسبت به کنترل کلاس و مدیریت کلاس تلاش نموده است.

این پدیده (استفاده از برخی دانش آموزان برای تدریس به بعضی دیگر) پدیده جدیدی نیست. این روش آموزش که با عنوان های مختلف مانند شاگرد معلم، معلم یار، خلیفه ... نامیده می شود برای اولین بار پیش از قرن هیجدهم در انگلستان برای مبارزه با نابرابری های آموزشی مطرح شد و در مدارس مونته - سوری نیز مورد استفاده قرار گرفت.

بنابراین تجزیه و تحلیل، تفسیر و جمع بندی دیدگاه های همکاران، مطالعه مقالات و مجلات و بخشنامه ارسالی وزارت آموزش و پرورش زمینه را برای یک راهکار اجرایی به نام استفاده از دانش آموزان به عنوان کمک کارمعلم در اجرای عوامل مختلف آموزشی، جهت بهبود زمان آموزش فراهم آورد.

۸- انتخاب راه جدید و اجرای آن (شیوه انتخاب همیاران معلم و اجرای آن)

بنابر جمع بندی نتایج همکاران و هماهنگی با مدیر مدرسه و مشورت با دانش آموزان، مقرر شد طرح معلم یار در آموزشگاه در طی سال تحصیلی ۹۵-۹۶ در مدرسه اجرا گردد. ابتدا طرح برای دانش آموزان توجیه و تشریح شده و اجرای آن در مدرسه طی مراحل زیرانجام گرفت.

۱- تکمیل فرم ثبت نام توسط دانش آموزان (پیوست)

۲- بررسی شرایط لازم جهت احراز سمت همیار معلم توسط دبیر مربوطه بر اساس:

الف- سطح خیلی خوب از انضباط

ب- سطح خیلی خوب در بیشتر دروس سال گذشته

ج- سطح خیلی خوب یا خوب در نیم سال اول

۴- شرکت دانش آموزان همیار در کارگاه آموزشی دو ساعته جهت آگاهی با وظایف خود.

۵- معرفی دانش آموزان همیار هر کلاس به سایر دانش آموزان.

۶- برای همیار هر کلاس کارت مخصوص معلم یاری چاپ شده که طی حکمی موقت از سوی دبیر بعنوان معلم یار برای مدت مشخصی تعیین وانتصاب می گردد (پیوست).

۹- روش اجرای طرح جدید در مدرسه

اول که این مسئله مطرح شد من فکر نمی کردم اجرای این طرح در کلاس نتیجه ای داشته باشد ولی گفتم به هر حال امتحان می کنیم. از آنجایی که سطح کلاس ها خوب نبود و اکثر دانش آموزان ضعیف بودند به ناچار در هر کلاس یک نفر از دانش آموزان برتر هر کلاس بعنوان همیار معلم انتخاب شدند. البته برای افزایش انگیزه در بین همه ی بچه ها به دانش آموزانم گفتم معلمین همیار ثابت نیستند و کسانی که در دروس مختلف در طی اجرای طرح از فعالیت و پیشرفت قالا توجهی برخوردار باشند آنها را در ماههای آینده به عنوان همیار معلم انتخاب خواهیم نمود. سپس برای معلمین همیار جلسه ای گرفته شد و هدف از برگزاری این طرح و وظایف آن ها را تشریح کردم. قرار بر آن گردید که هر همیار در وقت های خارج از کلاس و همچنین در خود کلاس درس، مسئولیت آموزش سایر هم گروهی های خود را به عهده بگیرد. از دانش آموزان یک پایه در موقع تدریس پایه دیگر توسط معلم ارزشیابی به عمل می آوردند و تصحیح اوراق امتحانی یا ارزیابی پایان هر درس را زیر نظر معلم انجام دهند. انجام برخی آزمایشهای مربوط به درس، بررسی تکالیف دانش آموزان، رفع اشکال در بعضی دروس توسط همیاران معلم، برای دانش آموزان ضعیف، انجام فعالیت های کتاب به صورت گروهی و تفهیم همان درس توسط همیار برای اعضای گروه، جهت انجام بهتر فعالیت ها، استفاده از زنگ های تفریح و وقت های اضافی پایان ساعت، توسط همیاران برای کار با دانش آموزان ضعیف نیز از دیگر کارهای بود که همیاران باید انجام می دادند.

برای ایجاد نظم و قانونمند شدن کار معلمین همیار از آن ها خواسته شد پوشه ای را برای خود تهیه نمایند و نمونه کارهایشان را در پوشه قرار دهند. در ضمن هر همیاری موظف بود از دانش آموزان ضعیف هفته ای یک بار، برای بهبود روند پیشرفت تحصیلی او ارزشیابی به عمل آورد و هر ماه بر اساس فرم مخصوص (پیوست) نحوه پیشرفت کاری دانش آموزان را به معلم گزارش دهد.

تشویق کلامی دانش آموزان پیشرفته در پایان آزمون ها جامع هر فصل، استفاده از روشهای تشویقی برای همیاران معلم، پیگیری تلاش های همیاران ماهی یک بار توسط معلمان مربوطه جهت آشنایی با کم و کیف طرح و در نظر گرفتن جوایزی برای سرگروه های فعال در پایان طرح از جمله موارد انجام گرفته برای ایجاد انگیزه کار گروهی در میان اعضاء و افزایش احساس مسئولیت گروهی بود.

۱۰- جمع آوری اطلاعات مربوط به تغییرات داده شده (شواهد ۲)

در بخش شواهد یک با توجه به جداول به مشکلاتی از قبیل پایین بودن سطح ارزیابی نمرات دانش آموزان و کمبود زمان برای تدریس و به حاشیه رفتن بعضی دروس و عقب ماندن از بودجه بندی دروس که نهایتاً به افت تحصیلی دانش آموزان منجر می شدند، اشاره شد. همچنین وضعیّت بیشتر دانش آموزان در سطح نیاز به تلاش بیشتر گزارش شد. در این بخش با توجه به شاخص های کمی و کیفی به تغییرات حاصل شده در وضع موجود می پردازم.

الف) شاخص های کیفی:

در اواخر سال تحصیلی ۹۵-۹۶ با توجه به انجام طرح همیار معلم در کلاس دانش آموزان پیشرفت چشمگیری داشتند. بعد از اجرای طرح همیار معلم در مدرسه:

همه دانش آموزان در فعالیت های گروهی مربوط به روش های اجرا شده شرکت مؤثری داشتند.

دانش آموزان ضعیف با کمک همیاران در پایان سال نتیجه ی مطلوبی در امتحان کسب کردند.

با انجام کار گروهی علاوه بر ایجاد حس مسئولیت نسبت به دیگران، ارتباط صمیمانه‌ای بین دانش‌آموزان همیار با دانش‌آموزان ضعیف ایجاد شد که از شکایت‌های مکرر به عنوان یک مشکل اصلی و وقت‌گیر در مدرسه جلوگیری می‌شد.

احساس رضایتمندی دانش‌آموزان همیار، عضو گروه، مدیر مدرسه، اولیاء و هم خود من از نتایج امتحان پایان ترم نسبت به پیشرفت درسی و ابراز قدردانی از تغییرات بوجود آمده معیار دیگر برای موفقیت در این طرح است.

ب) شاخص‌های کمی وضع مطلوب:

برای تبیین وضع مطلوب، می‌توان از اعداد و ارقام نیز استفاده کرد که در این بخش در قالب شاخص‌های کمی به شرح زیر ارائه می‌گردد.

استفاده از روش مشاهده مستقیم: در این قسمت به بررسی نمرات دانش‌آموزان در آزمون‌های برگزار شده پرداختیم. بعد از برگزاری آزمون‌های برگزار شده کلاسی، نمودارها و جداول مربوط به آنها را رسم کردم تا به تغییرات ایجاد شده در وضع موجود و اثربخش بودن راه‌کارهای اجرا شده پی‌ببرم. نمرات دانش‌آموزان سه پایه در هر درس به تفکیک در جدول (شماره ۳) آورده شده است:

جدول ۳: جدول ارزیابی دانش‌آموزان در سه ماه اول سال تحصیلی ۹۵-۹۶

جدول ارزیابی دانش‌آموزان در سه ماه اول سال تحصیلی					
ارزیابی	خیلی خوب	خوب	قابل قبول	نیاز به تلاش	جمع
قرآن	۹	۳	۰	۰	۱۲
هدیه	۱۰	۲	۰	۰	۱۲
فارسی	۹	۲	۱	۰	۱۲
ریاضی	۵	۴	۳	۰	۱۲
مطالعات	۱۰	۱	۱	۰	۱۲
املا و انشاء	۱۰	۲	۰	۰	۱۲
هدیه	۹	۱	۰	۰	۱۲
علوم	۷	۳	۲	۰	۱۲

هم چنین فراوانی و درصد نمرات تمام دانش‌آموزان سه پایه در تمام دروس در جدول (شماره ۴) زیر آورده شده است.

جدول ۴: جدول فراوانی ارزیابی کل دانش‌آموزان در دروس مختلف

جدول فراوانی ارزیابی کل دانش‌آموزان در دروس مختلف					
ارزیابی	خیلی خوب	خوب	قابل قبول	نیاز به تلاش	کل دروس*
فراوانی	۶۹	۱۸	۷	۰	۹۴
درصد	۷۱/۸۷	۱۸/۸۵	۷/۲۹	۰٪	۱۰۰٪

*منظور تعدادسطح ارزیابی تمام دانش‌آموزان در تمام دروس می‌باشد.

برای بررسی کلی طرح نیز یک مقایسه بین وضع موجود در سه ماه نخست سال و وضع ایجاد شده (مطلوب) در ماه پایانی بر اساس سطح ارزیابی دانش آموزان در فرم های ارزیابی نوبت دوم در جدول (شماره ۵) آورده شده است.

جدول ۵: توصیف وضع موجود، وضع مطلوب و تغییرات ایجاد شده در نمرات کلاسی دانش آموزان پس از اجرای راه حل ها و نمایش محصول کار اواخر سال تحصیلی ۹۵-۹۶

جدول توصیف وضع موجود، وضع مطلوب و تغییرات ایجاد شده در نمرات کلاسی دانش آموزان پس از اجرای راه حل ها و نمایش محصول کار اواخر سال تحصیلی					
ارزیابی	خیلی خوب	خوب	قابل قبول	نیاز به تلاش	جمع
وضع موجود (سه ماه اول)	۱۹/۷۹	۱۷/۷	۱۸/۷۵	۴۳/۷۵	۱۰۰٪
وضع مطلوب (اردیبهشت)	۷۱/۸۷	۱۸/۸۵	۷/۲۹	۰٪	۱۰۰٪

جدول شماره ۱ و شماره ۲ و مقایسه ی آنها با جداول شماره ۴ و شماره ۵ نشان می دهد که نمرات دانش آموزان در نوبت دوم در مقایسه با نوبت اول در رشد فزاینده ای داشته است. به طوری که از نیاز به تلاش ۱۹/۷۹ درصد به سطح خیلی خوب ۷۱/۸۷ درصد رسیده ایم.

پرسش نامه:

اقدام پژوه بعد از آزمون های پایان سال جهت رسیدن به علت یا علت های موفقیت طرح مذکور از خود دانش آموزان به عنوان افراد درگیر با طرح، یک پرسشنامه دو سوالی با چهار گویه (پیوست شماره ی ۱۲) را طراحی و در اختیار دانش آموزان قرار داد و پاسخ دهندگان می بایست به صورت کتبی، پاسخ های خود را ثبت می کردند.

جدول ۶: جدول ارزیابی پاسخ دانش آموزان به سؤالات پرسش نامه برای اعتبار سنجی طرح مورد نظر

پاسخ دانش آموزان	سؤالات	ن
فراوانی	اجرای روش های جدید (همیار معلم) چه تغییری در پیشرفت تحصیلی شما داشته است؟	
درصد		
۸	الف) نسبت به ابتدای سال تحصیلی، پیشرفت قابل ملاحظه ای داشته ام.	
۴	ب) نسبت به ابتدای سال تحصیلی، پیشرفت کمی داشته ام.	
۰	ج) نسبت به ابتدای سال تحصیلی، نمره ی پایین تری گرفته ام.	
۰	د) نسبت به ابتدای سال تحصیلی، هیچ پیشرفتی نداشته ام.	
فراوانی	کدام یک از موارد زیر در پیشرفت شما بیشتر مؤثر بوده است؟	
درصد		
۱	انجام تکالیف در منزل با کمک اولیاء	
۴	انجام فعالیت های کتاب به صورت گروهی و تفهیم همان درس توسط همیار	
۳	آموزش توسط هم گروهی های خود در وقت های خارج از کلاس	

۴	۳۳٪	کمک همیار در زنگ های تفریح و وقت های اضافی پایان ساعت
---	-----	---

با تجزیه و تحلیل پاسخ دانش آموزان به سوالات پرسش نامه با توجه به داده های بالا به مطالب زیر دست یافتیم:
۶۷٪ درصد دانش آموزان، پیشرفت قابل ملاحظه ای داشته اند.

۹۱٪ درصد استفاده ی معلّم از همیار معلم با کارکردهای مختلف را در پیشرفت خود مؤثر دانسته اند.

با توجه به شاخص های کمی و کیفی طرح می توان نتیجه گرفت، به کارگیری صحیح و اصولی طرح همیار معلم که اجرای آن توسط دانش آموزان برگزیده مدرسه صورت گرفته، اگر در تمام مراحل تحت نظارت معلم باشد، می تواند بسیاری از مشکلات مطرح شده در بیان مسأله را که معلمان کلاس های چند پایه با آنها سرو کار دارند تا طرز قابل ملاحظه ای مرتفع نمود.

۱۱- ارزیابی و اعتبارسنجی

در بررسی اعتبار سنجی طرح همیار معلم در مدرسه با بررسی مشاهداتمان (از فعالیت های شاگردان)، بررسی آزمونهای مداد - کاغذی، جمع بندی گزارشات دانش آموزان بر اساس فرم طرح همیار (پیوست)، بازدید از پوشه ی کار و نهایتاً آزمون های پایان سال تحصیلی که جداول آن در بخش توصیف وضعیت مطلوب آورده شده است، ملاحظه گردید که:

طرح دارای محاسن زیر بوده:

- ✓ نتایج آزمون مداد - کاغذی قابل قبول بوده و نشانگر پیشرفت بسیارخوب دانش آموزان در بیشتر دروس می باشد. (ارزشیابی توصیفی یک سطح و برخی حتی دو سطح و یا بیشتر رشد داشتند) و این رشد بالای طرح را نشان می دهد.
- ✓ ارزیابی طرح در سه ماه گذشته نشان می دهد که تقریباً تمامی دانش آموزان از شرکت در کلاس های همیار معلم راضی بودند و تمایل به ادامه مداوم و مستمر طرح را دارند.
- ✓ دانش آموزان در انجام تکالیف درسی و فعالیت های آموزشی گروهی در کلاس علاقه ی وافری نشان داده اند. از نتایج آزمون مداد - کاغذی که حاکی از پیشرفت آنهاست، راضی هستند. فعالیت های عملکردی را به دقت انجام می دهند. اولیای دانش آموزان از پیشرفت درسی دانش آموزان ابراز خرسندی کرده اند.
- ✓ حجم کاری، کلاسی و درسی معلم کاهش می یابد و می توان از فرصت به دست آمده جهت هدایت و راهنمایی دانش آموزان حداکثر استفاده را برد.
- ✓ پویایی و خود جوشی همه دانش آموزان در یک رقابت سالم وسازنده و رشد و شکوفایی استعدادهای همه دانش آموزان و نه یک عده خاص که نهایتاً به ارتقای سطح تحصیلی به جای ائتلاف وقت خواهد انجامید.
- ✓ می توان زمان فعال آموزش را از طریق حذف فرصت اختصاص داده شده برای حضور و غیاب دانش آموزان، ثبت فعالیت های فرایند آموزش در خارج از وقت آموزش، تصحیح املا و انشا و بررسی مشق دانش آموزان در خارج از وقت آموزش با استفاده از طرح همیار معلم افزایش داد.
- ✓ با توجه به هدر رفت زمان آموزشی در مواقع عادی با همکاری همیار معلم از نظر جدول بودجه بندی دروس زیاد مشکل نخواهیم داشت.
- ✓ با اجرای این روش به دلیل مسئولیت پذیری و مشغول بودن دانش آموزان به یادگیری توسط همیار معلم، شکایت و شیطنت های دانش آموزان در موقع تدریس یک پایه دیگر بطور چشمگیری کاهش یافت.
- ✓ طرح همیاری یعنی پرورش شهروندانی دارای عزت نفس، مسئول نسبت به سرنوشت دیگران، همکار و همیار به هم نوع خود، خودباور، آزادانه سخن گفتن و ... لذا در این طرح دانش آموزان علاوه بر یادگیری مطالب درسی از نظر رفتاری و پرورشی نیز مورد ارزیابی قرار می گیرند.

محدودیت های طرح

هر تحقیق و پژوهشی در بطن خود یکسری محدودیت‌ها خواهد داشت که در مسیر تحقق آن ظاهر شده و امر پژوهش را با مشکلاتی روبرو می‌نماید که حصول به نتایج مورد نظر را با دشواری همراه می‌سازد. اقدام پژوهی حاضر نیز از این قاعده مستثنی نبوده و دارای محدودیت‌ها و دشواری‌هایی به شرح زیر بوده است:

- ✓ محدود کردن همیاران به چند دانش آموز خاص به دلیل مسایل علمی و اخلاقی و جسمانی.
- ✓ محافظه‌کاری برخی از همیاران جهت تکمیل نمون فرم گزارش طرح همیار معلم که این امر بر درستی پاسخ‌ها و اعتبار نتایج تأثیر می‌گذارد.
- ✓ عدم همکاری بعضی دانش آموزان و اولیاء در انجام تکالیف ارائه شده توسط همیار و یا تدریس بعضی از دروس و یا اشکال‌زدایی نقاط ضعف دانش آموزان در وقت خارج از مدرسه در آغاز اجرای طرح مورد نظر.
- ✓ فراهم نبودن مقدمات حضور فعال فراگیران کلاس های چند پایه در فرآیند تصمیم‌گیری مسائل آموزشی.
- ✓ با توجه به اینکه تعداد معدودی از دانش آموزان دارای پیشینه درسی خوب بودند همه آنها نمی‌توانستند ایفای نقش نمایند.
- ✓ تلافی بعضی از موضوعات پیش آمده در کلاس درس که ممکن بود دانش آموزان به عنوان بک ابزار قدرت از آن استفاده کنند.
- ✓ ایجاد زمینه ناراحتی و کدورت در میان دانش آموزان به دلیل گزارشات واقعی که باید توسط همیار معلم ارائه می‌گردید.
- ✓ عدم مهارت کافی کلاس داری و تدریس بعضی همیاران با وجود آموزش های داده شده.
- ✓ عدم پذیرش رسمی و جدی همیاران از سوی بعضی دانش آموزان.

۱۲- نتیجه گیری

با اندکی مطالعه در تاریخ تعلیم و تربیت می‌توان دریافت که سابقه، کلاس های چند پایه به آغاز تعلیم و تربیت گروهی منتهی می‌شود و با در نظر گرفتن بافت جمعیتی روستاها در آینده نیز وجود خواهد داشت و حتی بیشتر خواهد شد. منظور برقراری عدالت آموزش نیز شایسته است که به تدریس چند پایه ای به عنوان شکل خاصی از آموزش نظر بیفکنیم و روش‌ها و شیوه‌هایی را که معلمان چند پایه بهتر و مناسب تر می‌توانند در کلاس درس کار کنند ابلاغ و ارائه دهیم. یکی از این شیوه های مهم مدیریتی در مدارس چند پایه بر اساس سند تحول بنیادین آموزش و پرورش افزایش کارآمدی دانش آموزان با تفویض اختیارات برخی از امور مدرسه به آنان و فراهم آوردن زمینه مشارکت بیشتر ایشان در فرآیند تعلیم و تربیت مدرسه برای اداره بهتر امور می‌باشد. یکی از شیوه های این تفویض اختیار استفاده از طرح همیار معلم در این کلاس ها می‌باشد که بر اساس این طرح معلم می‌تواند بخشی از وظایف اعم از آموزشی و پرورشی خود را به یک یا چند نفر از دانش آموزان هر پایه تفویض نموده و سپس انجام کار مسئولیت های تفویض شده را بازاریابی، نظارت و بررسی نموده و معلم یاران را نسبت به کاستی های احتمالی راهنمایی نماید.

با اجرای طرح در مدرسه علاوه بر استفاده بهینه از وقت هایی را که دانش آموزان در مواقع تدریس معلم در پایه دیگر به بطالت یا یازیگوشی و یا ایجاد مزاحمت برای کلاس های دیگر می‌گذرانند، دانش آموزان و اولیاء از پیشرفت تحصیلی خود خرسند بودند. یافته های این اقدام پژوهی با یافته های سیفی و همکاران (۱۳۹۲)، توماس (۱۹۹۳)، مرادی، بیگدلی (۱۳۹۵)، وین سنت (۱۹۹۹)، سعیدی مقدم (۱۳۸۷)، توماس (۱۹۸۷) همخوانی دارد.

بنده معتقدم اجرای این طرح اگر در کلاس های چندپایه خوب انجام شود، نتایجی برابر یا گاهی بهتر از کلاس های تک پایه بدست می‌آید. امیدوارم که مقاله حاضر توانسته باشد با اجرای این طرح گام مهم و موثری در زمینه بهبود آموزش و شیوه

های مدیریت و اداره کلاس های چند پایه با توجه به مدیریت زمان و بالا بردن سطح علمی معلمان و دانش آموز مطالبی قابل قبول ارائه کرده باشد.

۱۳- ارائه پیشنهادات

با توجه به نتایج حاصل در این پژوهش پیشنهادهایی برای توجه مسئولین در حوزه آ. پ ارائه شده است. امید است دستگاه آموزش و پرورش و دبیران جهت خروج مدارس چندپایه از این وضعیت به این پیشنهادها به دیده دقت بنگرند. حجم کتب درسی برای تک پایه تعریف شده است که چند پایه‌ها هم، همان را می‌خوانند. باید کتب ویژه برای کلاس‌های چند پایه تدوین شود و مباحث مهم و ضروری برای این کلاس‌ها، اولویت بندی شود. با توجه به افزایش تعداد کلاس‌های چندپایه تجدید نظر در محتوا و روشهای آموزشی مراکز دانشسرای تربیت معلم و دوره‌های بازآموزی و کارآموزی و آموزش نیروهای جدید و ... با تکیه بر ارائه مطلوب نحوه تهیه طرح درس، تدریس و مدیریت ویژه کلاس‌های چندپایه لازم است. با توجه به این‌که ممکن است آموزگاران (خصوصاً نیروهای جدید) روش تدریس خاص کلاس‌های چندپایه را نگذرانده باشند، از فرستادن این گونه معلمان به مدارس چندپایه خودداری شود یا در صورت اجبار برای برگزاری دوره‌های روش تدریس کلاس‌های مذکور، اقدامات لازم صورت گیرد. پیشنهاد می‌شود برای افزایش بازدهی کلاس‌های چندپایه، کتاب‌های راهنمای روش تدریس ویژه کلاس‌های چندپایه تهیه و تدوین شود و در اختیار همه معلمان قرار گیرد. ادارات برای این مدارس معلمان ویژه و آموزش دیده در نظر بگیرد، جلسات گردهمایی و سرگروه‌های آموزشی این گونه کلاس‌ها را از کلاس‌های تک پایه جدا کرده و برای آنها جداگانه برنامه ریزی نمایند. تجارب معلمان پنج و چند پایه که در اداره کلاس‌های درس چند پایه در سطح منطقه یا استان موفق بوده اند با ارسال بخشنامه به مدارس در اختیار این گونه مدارس قرار گیرد.

منابع و مأخذ

۱. ایان، برچ و لالی، مایک (۱۳۷۹). تدریس چندپایه در مدارس ابتدایی، ترجمه پیروش جعفری. تهران: دفتر همکاری‌های بین‌المللی آموزش و پرورش.
۲. بخشنامه وزرات آموزش و پرورش (۱۳۹۳). شیوه نامه اجرای طرح همیار معلم، معاونت آموزش متوسطه، تاریخ ۱۳۹۳/۷/۳۰.
۳. رضایی، رئوف (۱۳۶۰)، رضا، برنامه ریزی، تدریس و اداره ی کلاسهای چند پایه، دوره ی کاردانی تربیت معلم، شرکت چاپ و نشر ایران.
۴. سعیدی مقدم، محمدرضا (۱۳۸۷)؛ روش همیار معلم، اداره ی آموزش و پرورش شهرستان ساوجبلاغ دبیرستان شاهد امام رضا (ع).
۵. سیفی، فرحناز؛ جوان محبوب دوست، فاطمه؛ آبی، مژگان (۱۳۹۲). تاثیر معلم دوم (همیار معلم) بر پیشرفت تحصیلی و نگرشی دانش آموزان متوسطه هشتمین سمینار آموزش شیمی ایران، ۶ و ۷ شهریورماه ۹۲، دانشکده شیمی، دانشگاه سمنان.
۶. صالحی، ذاکر (۱۳۸۰)؛ مقایسه کارایی و بازدهی معلمان و موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان در کلاس‌های چند پایه و تک پایه، گزارش طرح تحقیقی، سازمان آموزش و پرورش آذربایجان شرقی.
۷. عصاره، علیرضا؛ حسینی، سیده هاجر (۱۳۹۲)، طبقه بندی حوزه های مورد نیاز معلمان جهت تدریس در مدارس چند پایه، همایش ملی تغییر برنامه درسی دوره های تحصیلی آموزش و پرورش، بیرجند، دانشگاه بیرجند.
۸. علیمردانی، لیلا (۱۳۹۰)، طرح همیار معلم چیست؛ رشد معلم، شماره ۸، ص ۲۳.
۹. محمدی، ربابه (۱۳۷۹)؛ بررسی شیوه‌های موجود تدریس در کلاس‌های چند پایه، گزارش طرح تحقیقی، سازمان آموزش و پرورش آذربایجان شرقی.

۱۰. مرادی، حافظ؛ بیگدلی، محمد (۱۳۹۵). مدیریت زمان در تدریس کلاسهای چندپایه، نشر آذرکلیک، چاپ اول، زنجان.
۱۱. مکوسانا، کنعان و کاپیسا، ماری جویس (۱۳۸۶). خودآموز تدریس چند پایه، ترجمه محرم آقازاده. تهران: آییژ.
۱۲. ملکی، صفی الله (۱۳۹۱)؛ روزنامه رسالت، <http://www.resalatnews.com/Fa/?code=110808>
13. Thomas, W. John. (1993). Promoting independent learning in middle grades: the of instructional support practices. The elementary school journal. 93, 5. pp: 575 – 591.
14. Thoms L.good.”Two Decades of Research on teacher Epectations “Findings and Future Directions “Journal Of Teacher Education”38(1987):33-47.
15. Vincent, S. (1999). The Multi-grade Classroom :A Resource Hand book for Small, Rural Schools Review of the Research on Multi-grade Instruction. Northwest Regional Education Laboratory.101. S. W. Main Street, Suite 500. Portland ,Oregon 97204.

Time management in Multi-grade Classrooms (Action Research)

Ali Rahmani

Master's degree in educational administration- teacher of the Education Department of Gachsaran City

Abstract

Multi-grade classes face challenges and limitations in management and teaching. One of the main problems that most teachers face in these classes is that they claim to have a shortage of time; therefore, this research focuses on time management for optimal use of time using the Teacher Assistor Plan. A descriptive method which has an objective and real aspect has been used in this research. Descriptive statistics such as frequency table, percentage and graph of students' scores, and questionnaire have also been used in this study for the analysis of the status quo and the ideal status. According to the results obtained by implementing the Teacher Assistor Plan, in addition to the increased active teaching time in multi-grade schools, which is one of the main concerns of multi-grade teachers, the problems associated with budgeting the lessons, emergence of new ideas, hidden talents, and students' expression of hidden creativity are removed vby this plan and students they are also promoted to acceptable levels of baehaviors in addition to learning the contents of their books. The improved level of students in their final examinations shows the validity and effectiveness of the use of this plan.

Keywords: multi-grade classroom, teacher assistor, students.
